

„ROBOTY W TOGACH” I ROZPRAWY NA WECHATCIE²

ANALIZA PRZYCZYŃ I SPOSOBÓW WYKORZYSTANIA
NOWYCH TECHNOLOGII W CHIŃSKIM SĄDOWNICTWIE
ORAZ CHARAKTERYSTYKA ZAGROŻEŃ Z TYM ZWIĄZANYCH

Wprowadzenie

Nowe technologie są nieodłączną częścią współczesności. Ich obecność przenika każdy aspekt i dziedzinę życia. Dzięki zastosowaniu sztucznej inteligencji o zróżnicowanym poziomie zdolności kognitywnych i autonomiczności, w tym wyspecjalizowanych algorytmów i uczenia maszynowego, obserwujemy rozległy postęp mechanizmów i standardów realizacji zadań w wielu branżach. Sektor technologii prawniczych bynajmniej nie jest wyjątkiem. Wiele państw¹, na czele z Chińską Republiką Ludową (ChRL), korzysta z innowacyjnych rozwiązań, by ułatwić realizację prawa do sądu oraz prawa do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie, promować transparentność orzecznictwa, a tym samym zwiększyć zaufanie do pracy judykatury. Kwestie te stały się szczególnie istotne w okresie pandemii wirusa SARS-CoV-2, kiedy prawidłowa praca sądownictwa została utrudniona, a fizyczna obecność na sali sądowej stała się wręcz niemożliwa². Wprowadzane innowacje stanowią ponadto część centralnie zaplanowanej polityki modernizacji życia społeczno-gospodarczego, planu monopolizacji rynku nowych technologii i próby utrwalenia przez ChRL statusu supermocarstwa³.

Futurystyczne podejście chińskich władz do technologii prawniczych skryształowało się w koncepcji *smart courts*, stanowiącej element Chińskiej Narodowej Strategii

DOI: 10.4467/23538724GS.23.014.18160

ORCID: 0009-0001-3670-5120

¹ M.in. Stany Zjednoczone, Brazylia i Estonia; zob. B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change the face of chinese justice?*, „Columbia Journal of Asian Law” 2020, vol. 34, no. 1, s. 4–5, M. Dargas-Draganik, *Wykorzystanie sztucznej inteligencji w postępowaniach sądowych na przykładzie Chin i Estonii*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2022, z. 22, s. 93–106.

² Zob. T. Sourdin, J. Zeleznikow, *Courts, Mediation and COVID-19*, „Australian Business Law Review” 2020, vol. 48, no. 2, s. 138–158.

³ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 5.

Rozwoju Technologicznego z 2016 r.⁴ oraz Planu Rozwoju Sztucznej Inteligencji Nowej Generacji z 2017 r.⁵ Należy jednak podkreślić, że pierwsze próby technologicznej modernizacji szeroko rozumianej branży prawniczej były podejmowane znacznie wcześniej. Dowodzą tego dane, z których wynika, że już w 2018 r. ponad połowa z 993 zarejestrowanych patentów na technologie prawnicze pochodziła z ChRL⁶. Technologie stosowane w chińskiej judykaturze mają za zadanie ułatwiać procedury organizacyjne, standaryzować schematy pracy merytorycznej, wspomagać jednolitość linii orzeczniczej i wspierać wzrost zaufania do sądownictwa. Niemniej, stosowanie innowacji w tak newralgicznym aspekcie życia społecznego jest związane z wieloma zagrożeniami, które stanowią mechanizm ostrzegawczy i definiują korzystność tego procesu.

Literatura przedmiotu na temat wykorzystywania nowych technologii w sądownictwie jest obszerna, a główne problemy wynikające z dotychczasowej narracji oscylują wokół pytań o sposoby modernizacji chińskiego sądownictwa poprzez nowe technologie, zagrożenia z tym związane oraz zasadność przejmowania zadań człowieka przez technologię. Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na te zagadnienia. Składa się z dwóch części, w których dokonuję analizy przyczyn i celów wykorzystania nowych technologii w judykaturze ChRL, charakterystyki wybranych sposobów ich użycia oraz sygnalizuję podstawowe zagrożenia rewolucji technologicznej.

Metodą badawczą stosowaną w artykule jest wtórna analiza danych, polegająca na przeglądzie literatury przedmiotu, danych statystycznych i studium konkretnych przypadków.

Przyczyny rewolucji technologicznej oraz lokalizacja celów podejmowanych zmian

W Chińskiej Republice Ludowej trwa technizacja judykatury. Zmiany w organizacji chińskiego sądownictwa były pierwotnie umotywowane „chronicznym niedoborem sędziów”⁷. Roczny raport Najwyższego Sądu Ludowego (NSL) wskazuje, że każdy

⁴ State Council General Office, ‘Outline of the National Informatization Development Strategy’ (pkt 29, 33), „China Copyright and Media”, 27.07.2016, <https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2016/07/27/outline-of-the-national-informatization-development-strategy/> (dostęp: 26.05.2023).

⁵ A New Generation Artificial Intelligence Development Plan, 2017, newamerica.org; N. Wang, M.Y. Tian, “*Intelligent Justice*”: *human-centered considerations in China’s legal AI transformation*, „AI and Ethics” 2022, vol. 3, issue 1, s. 2.

⁶ B. Thomson, N. Liu, *China Leads The Way In Legal Technology Patents, New Figures Show*, „Financial Times”, 17.02.2019, <https://www.ft.com/content/13ec27bc-304c-11e9-ba00-0251022932e8> (dostęp: 14.12.2022).

⁷ N. Wang, M.Y. Tian, “*Intelligent Justice*”..., s. 3.

sędzia zakończył w 2021 r. średnio 238 postępowań, co więcej, chińskie sądy przyjęły ponad 33,5 mln nowych spraw⁸. Jest to 54 razy więcej niż w 1978 r., kiedy ChRL rozpoczęła politykę otwarcia kraju na świat⁹. Należy zaznaczyć, że wraz ze wzrostem napływających do sądów spraw znacząco spadła liczebność sędziów. Stało się to za sprawą rygorystycznych kryteriów wewnętrznej ewaluacji (ang. *quota judge system*) wprowadzonych przez władze chińskie celem uczynienia zawodu bardziej prestiżowym i wyspecjalizowanym¹⁰. W 2017 r. zaobserwowano czterdziestoseścioprocentowy spadek liczby sędziów, którzy, nie spełniwszy wspomnianych kryteriów, zostali przeniesieni do prac o charakterze asystującym i administracyjnym¹¹.

Udokumentowane jest ponadto, że grupa, która zakwalifikowała się do dalszego orzekania, jest notorycznie zestresowana, a przez to narażona na choroby. Tak na przykład w Miluo, w prowincji Hunan w 2016 i 2017 r. blisko 85% sędziów miało problemy ze zdrowiem¹², a w prowincji Sichuan 34 zrezygnowało ze stanowiska z powodu choroby¹³. To właśnie w tych pozornie sprzecznych działaniach upatruje się niszy do wykorzystania innowacji technologicznych. Technologie prawnicze mogłyby bowiem stać się antidotum na problem zbyt wielu spraw i niewystarczającej liczby sędziów. Nie pozostaje bez znaczenia związek malejącej grupy sędziów z rosnącym obciążeniem sądów pracą. Może się to przyczynić do wystąpienia niepożądanego zjawiska „opóźnionej sprawiedliwości” (ang. *delayed justice*), która zarówno w doktrynie, jak i społeczeństwie jest stawiana na równi z praktycznie zupełną odmową sprawiedliwości (ang. *justice denied*), a więc zaprzeczeniem podstawowej funkcji sądownictwa, jaką jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości¹⁴.

Drugą przyczyną zmian technologicznych w sądownictwie ChRL była akumulacja ogromnej liczby danych, w szczególności wyroków sądowych, których właściwa systematyzacja za pomocą narzędzi technologicznych w postaci internetowych baz danych, takich jak China Judgments Online, wykazywała potencjał do znacznego usprawnienia pracy judykatury. Wyroki sądowe w chińskim systemie prawa nie pełnią funkcji *stricte* precedensu, lecz odgrywają rolę *soft law*, przyczyniając się do jednolitości linii orzeczniczej, transparentności i przewidywalności toku rozumowania sędziego, zwiększając tym samym zaufanie obywateli do sądu¹⁵.

⁸ H. Shuai, *What's in SPC's 2021 Work Report?*, „China Justice Observer”, 7.04.2022, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/what-s-in-spc-s-2021-work-report> (dostęp: 15.12.2022).

⁹ Z. Wang, *China's E-Justice Revolution*, „Judicature” 2021, vol. 105, no. 1, s. 40–41.

¹⁰ N. Wang, M.Y. Tian, „*Intelligent Justice*”..., s. 3.

¹¹ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 24–25.

¹² *Ibidem*, s. 29.

¹³ *Ibidem*, s. 29.

¹⁴ C. Shi, T. Sourdin, B. Li, *The Smart Court-A New Pathway to Justice in China?*, „International Journal for Court Administration” 2021, vol. 12, s. 6.

¹⁵ R. Wang, *Legal technology in contemporary USA and China*, „Computer Law & Security Review” 2020, vol. 39, s. 5.

Istnienie ogólnodostępnych baz danych z zaawansowanymi opcjami inteligentnego wyszukiwania zauważalnie usprawnia pracę orzekającego, ułatwiając i przyspieszając systematyzację informacji oraz wspomagając tworzenie swoistych, precyzyjnie dopasowanych przeglądów orzecznictwa relewantnych w danej sprawie. W sierpniu 2020 r. baza China Judgments Online zawierała ponad 100 mln spraw, stanowiąc tym samym największe internetowe repozytorium takich dokumentów, a ponadto notowała ponad 48 mld odwiedzin dziennie¹⁶, co świadczy o jej wysokiej praktycznej przydatności. Zaobserwowaną ostatnio tendencję do usuwania niektórych spraw z bazy należy ocenić negatywnie jako szkodzącą zmianie i cofającą proces modernizacji wypracowany przez ostatnie lata.

Aktualnie chińscy sędziowie są nie tylko zachęceni, lecz zobligowani do kompleksowego przeglądu spraw podobnych do tej, w której orzekają lub powiązanych z nią, a także do przedstawiania raportu z ukończonego zadania w formie wyciągu spraw z baz wyroków. Podstawy tego obowiązku należy upatrywać w opinii Najwyższego Sądu Ludowego w sprawie realizacji odpowiedzialności sędziowskiej z 2017 r. (ang. *Supreme People's Court Opinion on Implementing Judicial Accountability*)¹⁷.

Szeroko stosowane w chińskim sadownictwie innowacje technologiczne mają w zamierzeniu zbudować system bardziej egalitarny, w którym prawo jest stosowane jednolicie. Podkreślanie znaczenia przejrzystej linii orzeczniczej oraz uniformizacji działania judykatury i standaryzacji procedur jest odpowiedzią na długo obecny w ChRL problem niejednorodnych wyroków w sprawach o podobnym stanie faktycznym¹⁸. Celem zmiany jest zatem efektywny system sądowniczy, w którym innowacje technologiczne służą przede wszystkim polepszeniu jakości orzecznictwa. Krystalizacją tego dążenia jest postulat „traktuj podobne sprawy podobnie” (ang. *treat similar cases equally*), który został podkreślony przez przewodniczącego Xi na XVIII Kongresie Komunistycznej Partii Chin w 2012 r. w słowach „istotne jest, by ludzie doświadczyli sprawiedliwości i uczciwości w każdej sprawie”¹⁹. Względę sprawiedliwości wymagają bowiem pewnego stopnia przewidywalności werdyktu w sprawach o podobnym stanie faktycznym.

Po trzecie, przemyślana i mądrze przeprowadzona technizacja sądów jest znakiem czasów i oczywistą konsekwencją rozwoju. Nerozsądne byłoby bowiem oczekiwać, że sądy zostaną nienaruszone przez nowe technologie zmieniające świat

¹⁶ L. Jiajun, T. Kellogg, *Verdicts from China's Courts Used to Be Accessible Online. Now They're Disappearing*, „ChineFile”, 1.02.2022, <https://www.chinafile.com/reporting-opinion/viewpoint/verdicts-chinas-courts-used-be-accessible-online-now-theyre-disappearing> (dostęp: 23.10.2022); M. Zou, *Smart courts in China and the future of personal injury litigation*, „Journal of Personal Injury Law” 2020, vol. 2, s. 3.

¹⁷ G.G. Zheng, *China's grand design of People's Smart Courts*, „Asian Journal of Law and Society” 2020, vol. 7(3), s. 10.

¹⁸ Z. Wang, *China's E-Justice...*, s. 42.

¹⁹ R. Wang, *Legal technology...*, s. 14.

w zaskakującym tempie. Co więcej, ChRL jest krajem, gdzie sądownictwo bierze czynny udział w implementowaniu polityki rządu nakierowanej obecnie na generalną modernizację społeczno-gospodarczą²⁰. Wykorzystywanie nowych technologii w sądownictwie jest więc inherentnym elementem procesów zarządzania państwem, co zaznaczył przewodniczący Xi w słowach „nie ma modernizacji bez digitalizacji”²¹. Przejawem tego podejścia było przedstawienie przez prezesa NSL Zhou Qiang’a konceptu *smart courts*, postulującego pełne wykorzystanie w judykaturze najnowszych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, *blockchain* czy *big data*²². Dopracowanie i wdrożenie *smart courts* zostało włączone w ramy Chińskiej Narodowej Strategii dla Rozwoju Informatyzacji, której zadaniem było „zwiększenie poziomu informatyzacji na wszystkich etapach procesów sądowych, w tym składania wniosków, przeprowadzania przesłuchań, wykonywania orzeczeń, promowania otwartości sądów i stymulowania sprawiedliwości sądowej”²³. Koncepcja ta jest formą zarówno organizacji, jak i działania sądów, dzięki której w pełni wykorzystają one zaawansowane systemy informatyczne do internetowego rozpatrywania spraw, wspierania zasady jawności oraz udzielania wszechstronnej pomocy celem realizacji rzetelnego wymiaru sprawiedliwości i usatysfakcjonowania korzystających z niego obywateli²⁴.

Smart courts występuje również w Planie Rozwoju Sztucznej Inteligencji Nowej Generacji, będącym pierwszą narodową strategią skupioną na precyzyjnym określeniu dążeń ChRL do stania się „głównym światowym ośrodkiem innowacji sztucznej inteligencji do 2030 r.”²⁵. W tekście dokumentu czytamy, że *smart courts* wymaga „skonstruowanej zintegrowanej platformy danych, łączącej w sobie informacje o postępowaniach, stronach, ograniczeniu jawności wyrokowania oraz promowaniu zastosowania sztucznej inteligencji do gromadzenia dowodów i analizy dokumentów celem modernizacji technologicznej sądów”²⁶. Budowa *smart courts* została sfinalizowana w czerwcu 2019 r., a wiele elementów tej koncepcji i związanych z nią reform doczekało się już choćby częściowej realizacji, m.in. w postaci sądów internetowych, mobilnych aplikacji sądowych czy inteligentnych systemów asystujących

²⁰ G.G. Zheng, *China’s grand design...*, s. 3.

²¹ M. Łagiewska, *The new landscape of arbitration in view of digitalization*, „International and Comparative Business Law and Public Policy” 2022, no. 2, s. 5.

²² Q. Zhou, *The status of judicial protection of intellectual property in Chinese courts*, Supreme People’s Court, 2020, za: C. Shi, T. Sourdin, B. Li, *The Smart Court...*, s. 3.

²³ State Council General Office, ‘Outline of the National Informatization Development Strategy’, 2016.

²⁴ The Opinions of the Supreme People’s Court concerning Accelerating the Establishment of Smart Courts, 2017, <http://lawinfochina.com/display.aspx?id=23919&lib=law> (dostęp: 25.05.2023).

²⁵ A New Generation Artificial Intelligence Development Plan, 2017 („by 2030, China’s AI theories, technologies, and applications should achieve world-leading levels, making China the world’s primary AI innovation center”).

²⁶ *Ibidem*.

uczestnikom w procesie, o czym będzie mowa w dalszej części artykułu. Rozwój *smart courts* wpłynął pozytywnie na procesy wdrożeniowe sztucznej inteligencji i innych nowych technologii w sferze prawniczej w całym kraju, zarówno na poziomie centralnym, jak i lokalnym²⁷. Koncepcja miała stanowić środek zaradczy na wskazywane wcześniej problemy deficytu sędziów czy malejącego zaufania obywateli do sądów, ale także zwalniający wzrost gospodarczy²⁸.

Należy podkreślić, że technizacja sądownictwa jest częścią nie tylko polityki kraju, ale także modelu biznesowego lansowanego przez władze. W modelu tym państwo zapewnia nowe możliwości przedsiębiorstwom technologicznym poprzez tworzenie popytu na nowe technologie prawnicze (ang. *lawtech*) w wyniku wprowadzanych reform²⁹. Tym samym Chiny symultanicznie modernizują sposób zarządzania państwem oraz napędzają wzrost ekonomiczny.

Reasumując, przyczyn zmian technologicznych i modernizacji judykatury w ChRL jest wiele. Do głównych możemy zaliczyć braki w personelu, konieczność usprawnienia procedur, chęć pełniejszej realizacji zasady sprawiedliwości i prawa do sądu, dopasowanie sądownictwa do polityki państwa i bieżących reform oraz wsparcie rozwoju gospodarczego poprzez inwestycje w technologie prawnicze.

Charakterystyka narzędzi służących technizacji sądownictwa ChRL

Zaprezentowana niżej charakterystyka narzędzi nowych technologii nie ma na celu wyczerpującego wyliczenia, a raczej pogładowe przedstawienie zakresu i kierunku zmian. Zmiany te są przede wszystkim efektem opisanych wyżej reform i planów rozwoju, do których zaliczamy *smart courts*. Koncepcja ta nie jest jednak jedynym narzędziem politycznym służącym technizacji chińskiego sądownictwa. Od innych pomysłów wyróżnia *smart courts* daleko idący i aprobowany przez władze postulat wszechstronnej digitalizacji i modernizacji procesów sądowych. Wobec tego nie tylko nieuniknione, ale wręcz konieczne stało się opracowanie i użycie w sądach najnowszych technologii.

W artykule posłużę się trójstopniową klasyfikacją, która została wyodrębniona na podstawie głównej funkcjonalności poszczególnych technologii³⁰. Poziom pierwszy obejmuje „technologie wspomagające” (ang. *supportive*), które usprawniają pracę człowieka i pomagają mu, nie naruszając faktycznego zakresu realizowanych przez niego zadań. Poziom drugi klasyfikuje „technologie zastępujące” (ang. *replacement*),

²⁷ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 8.

²⁸ M. Zou, *Smart courts...*, s. 2.

²⁹ G.G. Zheng, *China's grand design...*, s. 4.

³⁰ C. Shi, T. Sourdin, B. Li, *The Smart Court...*, s. 15.

czyli przejmujące podstawowe zadania okołorzecznicze wykonywane dotychczas przez ludzi. Poziom trzeci, najbardziej zaawansowany, zarezerwowany jest dla „technologii dezorganizujących” (ang. *disruptive*), czyli takich, które potrafią autonomicznie, bez asysty człowieka sprawować wymiar sprawiedliwości. W momencie złożenia artykułu do publikacji chińskie sądownictwo nie dysponuje taką technologią, choć sędziowie są już aktualnie zobligowani do pisemnego uzasadnienia decyzji odmiennej od tej, którą proponuje inteligentny system oparty na sztucznej inteligencji (*smart court system*) i dołączenia go do akt sprawy³¹. Zdaniem przedstawicieli doktryny powstanie technologii dezorganizującej jest nie tylko odległe w czasie, ale także niepożądane³². Nawet bowiem wysoce zaawansowana technologia będzie jedynie imitacją ludzkich zdolności poznawczych i choć może będzie zdolna orzekać efektywniej i generować mniej kosztów, to czynnik ludzki charakteryzujący się współczuciem i umiejętnością hierarchizacji wartości jest elementem, którego nie powinno się eliminować z sali sądowej.

Charakterystykę technologii wykorzystywanych w judykaturze ChRL zacznę od kategorii pierwszej, tj. technologii wspomagającej, w zakres której wchodzi m.in. internetowe bazy danych sądowych oraz systemy odesłań do spraw podobnych, narzędzia standaryzacji procedury dowodowej oraz instrumenty technologiczne usprawniające proces.

Stworzenie w 2015 r. baz danych: China Judicial Process Information Online, China Judgments Online i China Judgments Enforcement Information Online, było działaniem chronologicznie wyprzedzającym samą koncepcję *smart courts*³³. Z czasem powstały również inne, m.in. China Court Documents Online czy China Justice Big Data Service Platform³⁴. Należy podkreślić, że zarówno bazy danych, jak i inne prezentowane technologie mogą obejmować obszar całego państwa, ale też poszczególne prowincje lub miasta, a zatem mogą być wykorzystywane ogólnokrajowo lub lokalnie. Zdaniem George’a G. Zhenga są trzy główne zalety istnienia internetowych baz danych: po pierwsze, pozwalają na zachowanie transparentności sądowniczej poprzez otwarty dla publiki dostęp do orzeczeń i dokumentów. Po drugie, stanowią instrument organizacji sądów i pozwalają na zwiększenie efektywności ich pracy. Po trzecie, są doskonałym źródłem danych w procesach uczenia maszynowego oraz analizy dużych i różnorodnych zbiorów informacji zwanych *big data*³⁵.

Dla przykładu, wspomniana wcześniej China Judgments Online jest platformą publikacji orzeczeń sądowych wydawanych we wszystkich sądach ChRL, z wyjątkiem tych, które zgodnie z prawem nie są podawane do wiadomości publicznej.

³¹ M. Bastian, *Judges in China must justify every ruling to an AI – report*, 2022, <https://the-decoder.com/judges-in-china-must-justify-every-ruling-to-an-ai/> (dostęp: 23.05.2023).

³² Zob. R. Wang, *Legal technology...*; N. Wang, M.Y. Tian, *“Intelligent Justice”...*

³³ C. Shi, T. Sourdin, B. Li, *The Smart Court...*, s. 10.

³⁴ Pełny wykaz zob. M. Łagiewska, *The new landscape...*, s. 4.

³⁵ G.G. Zheng, *China’s grand design...*, s. 6

Ponadto, służy także jako baza spraw-referencji dla sędziów orzekających w sprawach o podobnym stanie faktycznym. Zbiór gromadzi dane w czasie rzeczywistym i uaktualnia informacje co 5 minut. Taka forma istotnie ogranicza możliwość manipulacji statystykami i ułatwia poszukiwanie precedensów³⁶. Należy mieć jednak na uwadze, że bazy danych oparte na algorytmach wyszukujących i rekomendujących sprawy podobne mają za zadanie pokazywać zależności i regularności między sprawami, nie zmuszają przy tym, jakby się mogło wydawać, do bezkrytycznego podążania za *ratio decidendi* spraw rozstrzygniętych *a priori*. W przeciwnym wypadku rola sędziego zostałaby pozbawiona aspektu twórczego, prawo nie mogłoby się rozwijać i podążać za zmianami zachodzącymi w społeczeństwie. Ponadto bazy te mogą skutecznie asekurować niezależność sędziowską poprzez ograniczenie zewnętrznej interwencji władz w decyzje sędziów, które są kompatybilne z tymi oferowanymi przez bazy danych powszechnie uznawane za bardziej obiektywne niż człowiek³⁷.

Gromadzone przez bazę sądową *big data* są również podstawowym narzędziem do prowadzenia rzetelnych statystyk i niwelowania błędów wynikających z braku materiałów źródłowych. Tak na przykład prezes NSL Zhou podczas jednego z wykładów przeprowadzonych dla studentów w 2019 r. przedstawił dane, zgodnie z którymi 74% wszystkich rozwodów w Chinach jest inicjowanych przez kobiety 3 lata od zawarcia małżeństwa, wbrew powszechnemu przekonaniu, że procedurę zapoczątkowują mężczyźni 7 lat po ślubie³⁸. Badanie oparte było na analizie blisko 1,5 mln spraw rozwodowych. Zadanie to jawi się jako niewykonalne bez pomocy nowych technologii i proponowanych przez nie ułatwień. Warto jednak nadmienić, że wymienione bazy danych nie mogą być mechanizmem służącym do instrumentalizacji pracy sędziów czy pierwszym krokiem do „zaprogramowanej dyskryminacji” poprzez używanie algorytmów manifestujących stronniczość płciową, rasową czy religijną. W przeciwnym wypadku bazująca na takiej technologii sprawiedliwość będzie zaprzeczeniem funkcji prawa.

Innym przykładem bazy danych wykorzystywanej w chińskiej judykaturze jest China Justice Big Data Service Platform, używana do tworzenia statystyk i analiz predykcyjnych. Pomaga ona w wyszukiwaniu czy przewidywaniu sposobów zakończenia postępowań o podobnych stanach faktycznych, ułatwiając tym samym jednolitość orzecznictwa³⁹. Niestety, zbyt daleko idące poleganie na technologii w zakresie orzekania może doprowadzić do zagrożenia w postaci zmian behawioralnych sędziów będących konsekwencją poczucia utraty autonomiczności. Zmiany te mogą się objawiać konformistyczną niechęcią do uzasadniania motywów rozstrzygnięcia, instrumentalizacją procedury sądowej i rozpowszechnieniem mentalności „linii

³⁶ M. Zou, *Smart courts...*, s. 3.

³⁷ N. Wang, M.Y. Tian, *“Intelligent Justice”...*, s. 18.

³⁸ *Headline News, Chief Justice Talked About Divorces – More Than 70% Filed By Women*, Weibo, 2019, za: Z. Wang, *China’s E-Justice...*, s. 41.

³⁹ G.G. Zheng, *China’s grand design...*, s. 6.

produkcyjnej”⁴⁰, którą w kontekście sądów należy ocenić jako wysoce szkodliwą. Inteligentne sądy powinny być bowiem odbiciem inteligencji i doświadczenia sędziów, a nie rezultatem oprogramowania czy zdolności inżynierów. Wobec tego konieczne jest aktywne zaangażowanie przedstawicieli judykatury w projekty tworzenia technologii sądowniczej⁴¹.

Inną kategorią teź technologii są narzędzia usprawniające proces. Poręcznym udogodnieniem jest przede wszystkim stosowanie przez chińskie sądy systemu do rozpoznawania głosu z rozróżnieniem na poszczególnych członków postępowania. Pomaga on generować transkrypcje z rozprawy w czasie rzeczywistym. Dane podają, że technologia przyczynia się do zwiększenia ilości rejestrowanych na minutę słów ponad dwukrotnie, co przekłada się na skrócenie czasu postępowania o 30%, a tym samym pozwala na zmniejszenie kosztów⁴². Należy przy tym podkreślić problem dysproporcji w dostępie do technologii, ze znaczną przewagą Chin wschodnich w tym zakresie. Regiony lepiej rozwinięte gospodarczo, takie jak Pekin, Szanghaj i Zhejiang mogą zapewnić sobie lepsze zaplecze technologiczne niż obszary, takie jak Qinghai i Tybet, co czyni je niekonkurencyjnymi względem tych pierwszych. Sprawę pogarsza jeszcze fakt, że chińskie sądy otrzymują znaczną część swojego dochodu od właściwego szczebla administracyjnego, toteż samorządy lokalne z większym budżetem niejednokrotnie inwestują w rozwój już i tak zaawansowanych technologicznie sądów, co przyczynia się do pogłębienia nierówności⁴³.

Funkcje asystujące pełni także innowacyjna technologia „206 system”, stworzona we współpracy z firmą technologiczną iFlyTek i wykorzystywana pierwotnie na szanghajskich salach sądowych (w listopadzie 2020 r. korzystano z niego w ponad 10 tys. sądów w 31 prowincjach⁴⁴). System, stworzony początkowo na potrzeby postępowania karnego, bazuje na uczeniu maszynowym i ma zaawansowane zdolności w zakresie gromadzenia, analizy spójności i kontroli dowodów, co prowadzi do praktycznej niemożności ich pominięcia lub sfalsyfikowania⁴⁵. Jak pisze Ran Wang, system ten jest zdolny do wyszukiwania elementów rozbieżnych w zeznaniach świadków czy wskazywania błędów proceduralnych przy ich pozyskiwaniu⁴⁶. Dzięki zdolności rozpoznawania głosu automatycznie wyświetla on relewantne informacje, np. nakazy aresztowania czy nagrania z przesłuchań, na znajdujących się przed uczestnikami postępowania ekranach, co usprawnia rozprawę. Po przedstawieniu

⁴⁰ N. Wang, M.Y. Tian, *Intelligent Justice*..., s. 4.

⁴¹ Z. Wang, *China's E-Justice*..., s. 43.

⁴² *Ibidem*, s. 42.

⁴³ H. Zhao, L. Wang, *The Construction of The Smart Court System needs a boost at the Lower and Intermediate level Courts*, „People's Court Daily” 2020, za: C. Shi, T. Sourdin, B. Li, *The Smart Court*..., s. 14.

⁴⁴ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change*..., s. 15.

⁴⁵ R.E. Stern *et al.*, *Automating Fairness? Artificial Intelligence in the Chinese Courts*, „Columbia Journal of Transnational Law”, 1.08.2021, s. 541.

⁴⁶ R. Wang, *Legal technology*..., s. 14.

danego dowodu sprawdza również, czy spełnia on standard ustawowy⁴⁷. W obecnym kształcie „206 system” jest więcej niż ustandaryzowaną procedurą dowodową, gdyż oprócz koherentności materialnej i zgodności proceduralnej potrafi analizować cały łańcuch dowodowy konkretnej sprawy, wylapując przy tym błędy szybciej niż człowiek. Kompetencje systemu rozciągają się także na uczestniczenie w przesłuchaniach w celu udzielenia pomocy właściwym służbom w formułowaniu modelu organizacyjnego śledztwa czy dochodzenia. System ucieleśnia zatem zasadę sprawiedliwości materialnej i procesowej, gdyż kompleksowo wspomaga poprawną realizację postępowania dowodowego i jednocześnie usprawnia jego przebieg⁴⁸. Należy jednak wskazać, że technologia nie jest doskonała. Wielu sędziów testujących system skarżyło się na trudności w formułowaniu kryteriów oceny ważności informacji dla sprawy, co mogło przyczynić się do pominięcia przez technologię ważnych danych wpływających na rozstrzygnięcie⁴⁹. Niewłaściwa implementacja czy pilotaż personelu w zakresie stosowania nowej technologii mogą zatem pogłębić problemy, które miała ona zniwelować, toteż właściwe wdrożenie powinno być priorytetem zarówno jej twórców, jak i użytkowników.

Drugi typ technologii, czyli technologie zastępujące, reprezentowany jest przede wszystkim przez sądy internetowe (ang. *Internet Courts*). Jest to jednocześnie szczególny typ sądu oraz inteligentny system służący do modernizacji i standaryzacji procesu poprzez wykorzystanie nowych technologii. Aktualnie istnieją trzy sądy internetowe w Hangzhou (2017 r.), Pekinie i Kantonie (2018 r.). Ich jurysdykcja jest ograniczona do spraw związanych z wykorzystaniem Internetu m.in. z zakresu e-commerce, prawa konkurencji, prawa autorskiego, odpowiedzialności za czyn niedozwolony, ochrony konsumentów oraz odpowiedzialności za produkt. Wskazuje się też na ich potencjal w rozwiązywaniu problemów wynikających z transakcji internetowych⁵⁰, będących nieuniknioną konsekwencją rosnącego wpływu Internetu na życie ludzkie. Sądy te, jako pierwsze w ChRL, pozwalają na całościowe rozpatrzenie sprawy online, w tym na wnoszenie pozwów, wymianę i doręczanie dokumentów, badanie dowodów, przesłuchiwanie świadków, aż po wydanie wyroku. Możliwość przeprowadzenia całej procedury za pomocą platform internetowych niewątpliwie zapobiega niepotrzebnym podróżom i sprawia, że proces staje się mniej kosztowny i łatwiej dostępny nawet dla mniej zamożnych członków społeczeństwa.

⁴⁷ Zob. art. 116, Supreme People’s Court of China’s Judicial Interpretation on application of Judicial Interpretation No. 5, 2015, <https://ipkey.eu/sites/default/files/legacy-ipkey-docs/interpretations-of-the-spc-on-applicability-of-the-civil-procedure-law-of-the-prc-2.pdf> (dostęp: 23.03.2023).

⁴⁸ G.G. Zheng, *China’s grand design...*, s. 574–575.

⁴⁹ F. Zhang, H. Zheng, *Navigation, Prospects, and Risk Control of Sentencing Assistance by Artificial Intelligence in the Big Data Age*, s. 99, za: B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 21.

⁵⁰ G.G. Zheng, *China’s grand design...*, s. 576.

Rozprawy online okazały się również nieocenione w obliczu pandemii wirusa SARS-CoV-2 i długotrwałych lub przymusowych kwarantann. Ponadto, instytucja sądów internetowych jest także wymiernym sposobem zaoszczędzenia czasu w trakcie samego przewodu sądowego. Opublikowane statystyki wskazują bowiem, że uśredniony czas trwania rozprawy w sądach internetowych to 28 minut, a całe postępowanie mieści się w średnio 40 dniach⁵¹. Jest to wynik bardziej niż zadowolający, bo wykazuje wartości znacznie niższe niż w tradycyjnej procedurze odbywającej się *offline*⁵². O znacznej efektywności pracy sądów internetowych świadczą statystyki opublikowane po pierwszym roku działania Sądu Internetowego w Pekinie, gdzie na 34 263 przyjęte sprawy zakończono 25 333 z nich, z czego 98% procesujących się nie apelowało oraz bez przymusowej egzekucji wykonało środki orzeczone w rozstrzygnięciu⁵³. O innowacyjności tej instytucji świadczy również jej proekologiczność. W omawianym raporcie czytamy, że blisko 80% członków postępowań nie miało siedziby ani miejsca zamieszkania w Pekinie, a przeprowadzenie postępowań w formie elektronicznej zaoszczędziło im blisko 30 mln km podróży oraz zredukowało emisję dwutlenku węgla o 161 t⁵⁴. Ponadto, Sąd Internetowy w Hangzhou bierze pod uwagę różnice czasowe spowodowane przez niejednolite harmonogramy dnia stron procesu i oferuje asynchroniczność procedur, polegającą na przystępowaniu do czynności procesowych, takich jak przesłuchanie, o różnym czasie⁵⁵.

Sądy internetowe to także szerokie pole do testowania innowacji technologicznych i wykorzystania ich do jednoczesnego uelastycznienia oraz ustabilizowania prawa. Nie ulega wątpliwości, że przepisy muszą dostosowywać się do zmiennych realiów życiowych, w przeciwnym wypadku staną się martwą literą. Nie wolno przy tym zgodzić się na dyskrecjonalne i subiektywne ich rozumienie, tak aby ich znaczenie nie rozmyło się. Tak na przykład Sąd Internetowy w Hangzhou był pierwszym sądem w Chinach, który dopuścił dowód elektroniczny przechowywany w publicznym serwisie *blockchain* i dał mu wiarę. Stało się to na kanwie sprawy *Huatai Yimei* przeciwko *Daotong Technology* z 2018 r. Dotyczyła ona naruszenia prawa do rozpowszechniania tekstu artykułu poprzez jego publikację na stronie internetowej pozwanego bez zgody powoda. *Huatai* dowiódł swojej racji, przedstawiając sądowi

⁵¹ G. Du, M. Yu, *China Establishes Three Internet Courts to Try Internet-Related Cases Online: Inside China's Internet Courts Series -01*, „China Justice Observer”, 16.12.2018, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/china-establishes-three-internet-courts-to-try-internet-related-cases-online> (dostęp: 14.04.2023).

⁵² Z. Wang, *China's E-Justice...*, s. 44.

⁵³ G. Du, *Beijing Internet Court's First Year at a Glance: Inside China's Internet Courts Series -05*, „China Justice Observer”, 19.10.2019, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/beijing-internet-courts-first-year-at-a-glance> (dostęp: 28.11.2022).

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ *Chinese Court and Internet Judiciary*, <https://english.court.gov.cn/pdf/ChineseCourtsandInternetJudiciary.pdf>, s. 74 (dostęp: 15.12.2022).

uwierzytelnione elektroniczne dowody naruszenia praw autorskich, w tym zrzuty ekranu przetrzymywane na platformie bazującej na technologii *blockchain*. Na kanwie sporu Hangzhou Internet Court wyklarował, że sprawy zawierające w sobie czynnik związany z nowymi technologiami należy rozpatrywać kazuistycznie, a ewentualny standard oceny dowodów związanych z technologią *blockchain* lub innymi innowacjami nie powinien być ani zbyt wysoki z obawy przed nieznaną nowatorskością proponowanych rozwiązań, ani zbyt niski w wyniku bezkrytycznego przyjęcia ich rzetelności⁵⁶.

Warto przy tej okoliczności wspomnieć, że historycznie prawo chińskie dopuszczało tylko siedem typów dowodów, w tym dokumenty, zeznania świadków, nagrania czy oświadczenia stron. Dane elektroniczne zostały uznane za legalne źródło dowodowe dopiero w noweli kodeksu postępowania cywilnego z 2012 r. Mimo potwierdzenia możliwości posługiwania się takimi danymi w sądzie, nadal nie było jasności, w jaki sposób należy rozumieć to pojęcie. Klaryfikacji dokonał w 2015 r. NSL, oświadczając, że dane elektroniczne to „informacje utworzone lub zapisane na określonych nośnikach elektronicznych z wykorzystaniem poczty elektronicznej, elektronicznej wymiany danych, zapisu rozmów, bloga, mikrobloga, wiadomości tekstowej z telefonu komórkowego, podpisu elektronicznego lub nazwy domeny”⁵⁷. Samo zaś rozstrzygnięcie sprawy *Huatai Yimei* przeciwko *Daotong Technology* stało się załącznikiem zmiany dyskursu NSL w zakresie e-dowodów przechowywanych w technologii *blockchain*. Obecnie ChRL dysponuje własnym sądowym *blockchainem*, który w przeciwieństwie do publicznego, czyli zdecentralizowanego, wymaga apriorycznego zatwierdzenia przez gospodarza serwera (ang. *host*) i służy przede wszystkim do przechowywania danych sądowych.

Przykładem technologii zastępującej jest także sztuczna inteligencja o nazwie Xiao Fa, edukująca strony procesowe w zakresie prawa materialnego i proceduralnego. Porady robota są bezpłatne, a serwis kompetentny i dostosowany do okoliczności sprawy. Co więcej, posługuje się dziecięcym głosem, co ma w zamierzeniu uspokajać strony procesowe⁵⁸. Jest on zaprogramowany tak, aby odpowiadać zindywidualizowanym potrzebom poszczególnych regionów. Tak na przykład w mieście Shenzhen w prowincji Kanton zamieszkałej przez migrantów zarobkowych robot specjalizuje się w pytaniach z zakresu prawa pracy, natomiast w Pekinie skupia się na problematyce prawa handlowego⁵⁹. Opisywana technologia pełni jedynie funkcje

⁵⁶ L. Ying, C. Perkins, *Chinese Court Recognizes Blockchain-Verified Evidence for the First Time*, <https://www.jdsupra.com/post/contentViewerEmbed.aspx?fid=4c21a6d4-cb7d-489d-a362-917b3185a-ac6> (dostęp: 7.01.2023).

⁵⁷ Art. 116, Supreme People's Court of China's Judicial Interpretation on application of Judicial Interpretation No. 5, 2015.

⁵⁸ Y. Cao, *Courts embrace AI to improve efficiency*, „China Daily”, 16.11.2017, https://www.china-daily.com.cn/china/2017-11/16/content_34595221.htm (dostęp: 10.12.2023).

⁵⁹ *Ibidem*.

asystujące, nie jest więc „robotem w todzie” i w jej gestii nie leży orzekanie w sprawach, a jedynie doradzanie stronom na różnych etapach procesu.

Ciekawym narzędziem technologicznym o charakterze zastępującym są terminale procesowe typu „one-stop” (ang. *one-stop terminals*), które wyliczają koszty procesu oraz przygotowują projekty pism procesowych. W tym celu przetwarzają dane uzupełnione przez zainteresowanego na kwestionariuszu, a następnie oferują mu raport zawierający ryzyko niepowodzenia, szacunkowe koszty postępowania, wyliczenie relevantnych przepisów, istotnych precedensów, wykaz wymaganych dokumentów, a nawet potencjalne zagrożenie reputacji rodziny. Jeżeli zainteresowany nie skorzysta z alternatywnych sposobów rozwiązywania sporów, terminal pomoże mu także nieodpłatnie sformułować treść pisma procesowego⁶⁰. Przygotowany przez urządzenie dokument może być wniesiony do sądu osobiście lub za pośrednictwem aplikacji WeChat, która prześle dokumenty do sądu właściwego, nawet jeżeli mieści się on w innej części kraju.

WeChat jest jedną z najpopularniejszych chińskich aplikacji, posiadającą ponad miliard aktywnych użytkowników i pozwalającą na przekazywanie wiadomości, płacenie rachunków, opłacanie zakupów czy zakup biletów transportu publicznego. Wobec tego niejako kolejnym krokiem rozwoju stało się wykorzystanie popularnych komunikatorów w przybliżaniu społeczeństwu sprawiedliwości. Pozwalają one na przeniesienie instytucji sądu do niemal każdego miejsca, w którym znajduje się użytkownik komunikatora. Korzystają z niego tzw. sądy mobilne (*Mobile Courts*) w celu zdalnego i kompleksowego rozwiązywania sporów zarówno w procesie, jak i poprzez mediację. Jest to wciąż testowana technologia, która w zamierzeniu ma zaoszczędzić stronom procesowym podróży do sądu poprzez przeniesienie postępowania do cyberprzestrzeni. Oprócz podstawowych procedur, takich jak elektroniczne wnoszenie spraw czy zadawanie pytań, platforma wyposażona jest w funkcję rejestracji dźwięku i obrazu, rozpoznawania twarzy oraz podpisu elektronicznego⁶¹. Co zaskakujące, strony mogą za jej pośrednictwem komunikować się bezpośrednio także z sędzią poprzez wiadomości tekstowe i głosowe. Sam sędzia może zaś wykorzystać WeChat do mediacji, zdalnego uwierzytelnienia ugody czy doręczenia jej stronom⁶². Technologia stanowi substytut pracy człowieka, do której nie potrzeba ani fachowej wiedzy, ani specjalistycznego warsztatu, co przyczynia się do zmniejszenia obciążenia sądów, usprawnia i przyspiesza pracę. W 2019 r. program obejmował ponad 1 mln zarejestrowanych uczestników procesów, 73 tys. prawników oraz notował 3 mln ukończonych czynności procesowych i okołop procesowych⁶³. Jak widać, ludzie z chęcią korzystają z udogodnień technologicznych w celu zaoszczędzenia czasu i pieniędzy. Jednakże nazwanie samej platformy „cybersądem” jest

⁶⁰ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 10–12.

⁶¹ *Ibidem*, s. 13.

⁶² M. Zou, *Smart courts...*, s. 5.

⁶³ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 13.

daleko idącym błędem, gdyż technologia nie wkracza w zdolności do rozstrzygnięcia spraw, a jedynie wspiera sędziów w zakresie zadań administracyjnych.

Obserwowane tendencje rozwoju coraz bardziej faworyzują rozwiązania mające na celu maksymalizację wykorzystania nowych technologii sądowniczych. Przykładem tego może być zasygnalizowany na wcześniejszym etapie rozważań *smart court system*, który, mając na celu unifikację chińskiego orzecznictwa oraz zminimalizowanie czasu pracy i kosztów, wymusza na sędziach zmianę percepcji swojej roli, w której sędzia uzasadnia nie tylko wydane przez siebie rozstrzygnięcie, ale także tłumaczy się z decyzji odmiennych niż te proponowane przez system sztucznej inteligencji⁶⁴.

Podsumowanie

Technologia prawnicza używana w chińskim sądownictwie jest nieocenioną pomocą w podnoszeniu standardów orzekania. Władze ChRL rozpoznają jej zalety i konsekwentnie testują coraz nowsze osiągnięcia techniki, tak aby cały sektor sądownictwa był wspierany przez nowoczesną infrastrukturę do 2025 r., a Chiny szczyły się tytułem globalnego lidera w zakresie sztucznej inteligencji do 2030 r.⁶⁵ To właśnie aspekt łączący dążenia polityczne z rozwojem technologii sądowniczej stanowi o wyjątkowości działań ChRL w porównaniu do innych krajów⁶⁶. Znaczenie tych reform obrazuje przyspieszenie procedur, ułatwienie dostępu do sądownictwa i maksymalizacja realizacji podstawowych zasad prawa.

W 2020 r. przeprowadzono badanie opinii publicznej, w którym prawie 91% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że upublicznienie i digitalizacja dokumentów sądowych zwiększyły zaufanie społeczeństwa do wymiaru sprawiedliwości⁶⁷. Innowacje pozwalają na kontrolowaną transparentność orzecznictwa, chronią przed nadzmierną władzą dyskrecyjną sędziów oraz pomagają zniwelować niepożądane wpływy na wymiar sprawiedliwości z zewnątrz. Źródła podkreślają też, że korzystanie z nowych technologii pozwala na niebagatelną oszczędność pieniędzy, sięgającą rzędu 45 mld USD w okresie między 2019 a 2021 r.⁶⁸

⁶⁴ M. Bastian, *Judges in China...*; S. Chen, *China's court AI reaches every corner of justice system, advising judges and streamlining punishments*, 13.07.2022, <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3185140/chinas-court-ai-reaches-every-corner-justice-system-advising> (dostęp: 25.05.2023).

⁶⁵ E. Yu, *China wants legal sector to be AI-powered by 2025*, 12.12.2022, <https://www.zdnet.com.cdn.ampproject.org/c/s/www.zdnet.com/google-amp/article/china-wants-legal-sector-to-be-ai-powered-by-2025/> (dostęp: 30.12.2022).

⁶⁶ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 1.

⁶⁷ *Ibidem*, s. 50.

⁶⁸ B. Wodecki, *AI helps judges decide court cases in China*, „AI Business”, 18.07.2022, <https://aibusiness.com/verticals/ai-helps-judges-decide-court-cases-in-china> (dostęp: 10.01.2023); S. Chen, *China's court AI...*

Jest wiele problemów, z którymi boryka się chińskie sądownictwo, a którym mogą zaradzić nowe technologie. Jednakże bezkrytyczne podejście do nowatorskich rozwiązań, nieprzemyślana implementacja, a tym samym nazbyt gwałtowna modernizacja technologiczna mogą nieść za sobą skutki odwrotne do zamierzonych. Wyuczony konformizm sędziowski, pociągający za sobą utratę subiektywności i niechęć do kazuistyki jest pierwszą grupą zagrożeń, na które należy zwrócić uwagę. Nie chodzi bowiem o to, by upowszechnienie technologii spowodowało bierność i powszechne zblazowanie na salach sądowych, gdzie obecność sędziego stanie się zbędna. Prawo ma przecież adaptować się do potrzeb rzeczywistości, pozostając przy tym stabilne i konkretne. Tak też nowe technologie mają transformować, ale nie zakłócać funkcjonowanie sądów.

Należy również wziąć pod uwagę wciąż wysoką zachowawczość społeczeństwa do oddawania swojego losu w ręce maszyn – 87% osób biorących udział w opisanym wyżej badaniu opinii publicznej było zainteresowanych technologią przewidującą wynik sporów sądowych, niemniej w przypadku rozbieżności zdań między algorytmem i prawnikiem ponad połowa badanych zaufałaby temu drugiemu⁶⁹. Obrazuje to, z jednej strony, zaciekawienie chińskiego społeczeństwa reformami technologicznymi, z drugiej zaś niechęć do zupełnej substytucji czynnika ludzkiego w wymiarze sprawiedliwości. Technizacja wymiaru sprawiedliwości służy jako środek realizacji zasad i wartości reprezentowanych przez prawo. Modernizacja sądownictwa powinna być zatem kontynuowana, a zakres innowacji poszerzany. Nie wolno przy tym zapomnieć o zagrożeniach, jakie mogą nieść nowe technologie. Wobec tego należy je stale wnikliwie badać i na ich podstawie oceniać sukces wdrażanych reform.

Literatura

- A New Generation Artificial Intelligence Development Plan, 2017, newamerica.org.
- Bastian M., *Judges in China must justify every ruling to an AI – report*, 2022, <https://the-decoder.com/judges-in-china-must-justify-every-ruling-to-an-ai/> (dostęp: 23.05.2023).
- Cao Y., *Courts embrace AI to improve efficiency*, „China Daily”, 16.11.2017, https://www.chinadaily.com.cn/china/2017-11/16/content_34595221.htm (dostęp: 10.12.2023).
- Chen B.M., Li Z., *How will technology change the face of Chinese justice?*, „Columbia Journal of Asian Law” 2020, vol. 34, no. 1.
- Chen S., *China's court AI reaches every corner of justice system, advising judges and streamlining punishments*, 13.07.2022, <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3185140/chinas-court-ai-reaches-every-corner-justice-system-advising> (dostęp: 25.05.2023).
- Chinese Court and Internet Judiciary, <https://english.court.gov.cn/pdf/ChineseCourtsandInternetJudiciary.pdf> (dostęp: 15.12.2022).

⁶⁹ B.M. Chen, Z. Li, *How will technology change...*, s. 50.

- Dargas-Draganik M., *Wykorzystanie sztucznej inteligencji w postępowaniach sądowych na przykładzie Chin i Estonii*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2022, z. 22.
- Du G., *Beijing Internet Court's First Year at a Glance: Inside China's Internet Courts Series -05*, „China Justice Observer”, 19.10.2019, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/beijing-internet-courts-first-year-at-a-glance> (dostęp: 28.11.2022).
- Du G., Yu M., *China Establishes Three Internet Courts to Try Internet-Related Cases Online: Inside China's Internet Courts Series -01*, „China Justice Observer”, 16.12.2018, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/china-establishes-three-internet-courts-to-try-internet-related-cases-online> (dostęp: 14.04.2023).
- Jiajun L., Kellogg T., *Verdicts from China's Courts Used to Be Accessible Online. Now They're Disappearing*, „ChinaFile”, 1.02.2022, <https://www.chinafile.com/reporting-opinion/viewpoint/verdicts-chinas-courts-used-be-accessible-online-now-theyre-disappearing> (dostęp: 23.10.2022).
- Lagiewska M., *The new landscape of arbitration in view of digitalization*, „International and Comparative Business Law and Public Policy” 2022, no. 2.
- Shi C., Sourdin T., Li B., *The Smart Court-A New Pathway to Justice in China?*, „International Journal for Court Administration” 2021, vol. 12.
- Shuai H., *What's in SPC's 2021 Work Report?*, „China Justice Observer”, 7.04.2022, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/what-s-in-spc-s-2021-work-report> (dostęp: 15.12.2022).
- Sourdin T., Zeleznikow J., *Courts, Mediation and COVID-19*, „Australian Business Law Review” 2020, vol. 48, no. 2.
- State Council General Office, ‘Outline of the National Informatization Development Strategy’, „China Copyright and Media”, 27.07.2016, <https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2016/07/27/outline-of-the-national-informatization-development-strategy/> (dostęp: 26.05.2023).
- Stern R.E., Liebman B.L., Roberts M.E., Wang A.Z., *Automating Fairness? Artificial Intelligence in the Chinese Courts*, „Columbia Journal of Transnational Law”, 1.08.2021.
- Thomson B., Liu N., *China Leads The Way In Legal Technology Patents, New Figures Show*, „Financial Times”, 17.02.2019, <https://www.ft.com/content/13ec27bc-304c-11e9-ba00-0251022932c8> (dostęp: 14.12.2022).
- Wang N., Tian M.Y., *“Intelligent Justice”: human-centered considerations in China's legal AI transformation*, „AI and Ethics” 2022, vol. 3, issue 1.
- Wang R., *Legal technology in contemporary USA and China*, „Computer Law & Security Review” 2020, vol. 39.
- Wang Z., *China's E-Justice Revolution*, „Judicature” 2021, vol. 105, no. 1.
- Wodecki B., *AI helps judges decide court cases in China*, „AI Business”, 18.07.2022, <https://aibusiness.com/verticals/ai-helps-judges-decide-court-cases-in-china> (dostęp: 10.01.2023).
- Ying L., Perkins C., *Chinese Court Recognizes Blockchain-Verified Evidence for the First Time*, <https://www.jdsupra.com/post/contentViewerEmbed.aspx?fid=4c21a6d4-cb7d-489d-a362-917b3185aac6> (dostęp: 7.01.2023).
- Yu E., *China wants legal sector to be AI-powered by 2025*, 12.12.2022, <https://www.zdnet.com.cdn.ampproject.org/c/s/www.zdnet.com/google-amp/article/china-wants-legal-sector-to-be-ai-powered-by-2025/> (dostęp: 30.12.2022).
- Zheng G.G., *China's grand design of People's Smart Courts*, „Asian Journal of Law and Society” 2020, vol. 7(3).
- Zou M., *Smart courts in China and the future of personal injury litigation*, „Journal of Personal Injury Law” 2020, vol. 2.

Orzecznictwo

Supreme People's Court of China's Judicial Interpretation on application of Judicial Interpretation No. 5, 2015, <https://ipkey.eu/sites/default/files/legacy-ipkey-docs/interpretations-of-the-spc-on-applicability-of-the-civil-procedure-law-of-the-prc-2.pdf> (dostęp: 23.03.2023).

The Opinions of the Supreme People's Court concerning Accelerating the Establishment of Smart Courts, 2017, <http://lawinfochina.com/display.aspx?id=23919&lib=law> (dostęp: 25.05.2023).

SUMMARY

ROBOTS IN A LAWYER'S GOWN AND TRIALS ON WECHAT? AN ANALYSIS OF THE CAUSES AND APPLICATIONS OF NEW TECHNOLOGIES IN THE CHINESE JUDICIARY WITH A CHARACTERISATION OF RELATED HAZARDS

This article, based on a literature review, provides an analysis of the causes and applications of new technologies in the Chinese judiciary, and attempts a legal and ethical assessment of the hazards faced by both the developers as well as parties involved and court personnel. This issue is considered significant due to the growing extent of the application of increasingly sophisticated technological tools and their potential to effectively respond to the challenges encountered by the Chinese judiciary. The considerations presented lead to the conclusion that innovations applied in courtrooms contribute to the acceleration and facilitation of proceedings, address staff shortages, and have the potential to redefine established solutions in law. However, they are by no means a perfect remedy, and there are a number of dangers associated with their deployment, such as loss of autonomy by judges, algorithmic errors, technology bias, or over-reliance on technology. There is, therefore, a necessity to undertake further research into the application of modern technologies in the Chinese judiciary and to assess their effectiveness through the prism of the emerging risks they entail.